

עירובין דף קד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קמט

1- (אבנטו) כדי שלא יטמאנו השרץ, ואין ממתין עד שיובל להוציאו
בצבת של עץ שאינו מקבל טומאה, אלא צריך להוציאו מיד
באבנטו כדי שלא לשהות את הטומאה, אף על פי שעל ידי כך
נטמא האבנט שהוא כלי קודש. דברי רבי יוחנן בן ברוקה.
רבי יהודה אומר, לא יוציאנו אלא בצבת (מלקחים) של עץ שאינו
מקבל טומאה, וכדין פשוטי כלי עץ, אבל לא באבנט שמקבל
טומאה, כדי שלא לרבות את הטומאה ולטמאות כלי קודש שלא
לצורך, אף שגורם בכך לשיחוי השרץ במקדש.
המשנה חוזרת לדון בעיקר ההיתר להוציא שרץ מן המקדש
בשבת. בית המקדש נחלק לשני מקומות עיקריים, ההיכל והעזרה.
ההיכל מחולק לשלשה מקומות, זה לפניו מזה: א. החלק הפנימי,
שהוא קודש הקדשים, ונקרא בשם דביר. ב. החלק החיצון שלפני
קודש הקדשים, ונקרא בשם היכל. ג. האולם, שהיה כעין בית
שער לפני הקודש. ולפעמים נקראים כולם יחד בשם היכל.
והעזרה גם היא היתה מחולקת לשלשה מקומות: א. בין האולם
למזבח. ב. עזרת כהנים. ג. עזרת ישראל.
המשנה מביאה מחלוקת תנאים מאיזה מקום מותר להוציא את
השרץ בשבת: מהיכן מוציאין אותו – את השרץ בשבת בלא לחוש
לאיסור מוקצה, מן ההיכל, ומן האולם, וכן מהעזרה מן האולם
ולמזבח, שבמקומות אלו אין זה כבוד השכינה שנמצא שם שרץ
מת. אבל אם נמצא בעזרת כהנים או בעזרת ישראל, אין מוציאין
אותו בשבת, שלא הותר איסור מוקצה באופן זה. דברי רבי שמעון
בן נחום.
רבי עקיבא אומר, כל מקום שהכנסים אליו בטומאה תיבין על
ידו (אם נכנסו במזיד) פרת ועל שנתנו (אם נכנסו בשוגג)
המזבח, משם מוציאין אותו בשבת בלא לחוש למוקצה, כלומר
מכל מקום בעזרה (וכל שכן באולם ובהיכל) שנמצא בו שרץ,
מוציאים אותו בשבת.
ובשאר כל המקומות שנמצא שם שרץ (כגון בהר הבית לרבי
עקיבא, או בעזרה לדעת רבי שמעון בן ננס), שאין מוציאין אותו
ממקומות אלו, בופין עליו פסכת – מכסים אותו בסיר נחושת עד
לאחר השבת, כדי שלא יגעו בו ויטמאו ממנו, ובמוציאי שבת
יוציאנו.
לאחר שסיים התנא במשניות אלו למנות את הדברים שהותרו
במקדש, חזר רבי שמעון לדון במה ששנינו לעיל (ב) שהותר
לקשור (בשבת) נימא של כינור במקדש לצורך שירת הלויים, ובא
לחלוק ולאסור, ואגב כך מבאר את טעמו במה שלעיל (ב) לענין
מי שנכנסה שבת כשהוא מחוץ לתחום חלק על דברי חכמים
והיקל יותר מהם, ובאן בנימא של כינור החמיר לעומתם: רבי
שמעון אומר, מקום שמצינו שהתירו לך חכמים בדיעבד להקל, לא
את האיסור התירו לך, אלא דווקא משלך – מן המותר לך מעיקר
הדין נתנו לך, כלומר לא הקילו חכמים אלא בדבר שמוותר מעיקר
הדין. אבל דבר היכול לגרום ליכשל באיסור מן התורה, אין
להתירו בשום אופן ואפילו במקדש, שגם במקדש לא התירו לך
אלא דברים האסורים משום שבות – דברים האסורים רק מדרבנן,
ולא דבר האסור מן התורה, וכמו כן כל מה שיכול לגרום ליכשל
באיסור מן התורה, לא התירו.

גמרא

106 אדם טמא אסור לו ליכנס למקדש כל עוד טומאתו עליו. כמו כן
107 אסור להכניס כלים טמאים למקדש. מקור האיסור מהנאמר
108 בפרשת שילוח טמאים (במדבר ה ב) 'ישלחו מן המחנה וגו', וכל
109 טמא נפש. וגם איסור לאו יש בדבר זה, וכמבואר בפרק (שם ה א)
110 'ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם', ולא זה נאמר בין
111 באדם טמא שנכנס או ששוחה במקדש, ובין במי שהכניס כלים
112 טמאים למקדש. הנידון בסוגייתנו הוא, האם גם בהכנסת שרץ מת
113 למקדש יש איסור או לא.
114 אמר רב טבי בר קיסנא אמר שמואל, הפכנים טמא שרין – כלי

1 תרו גה פיתנא – היו ממלאים מים על ידי הגלגל ושורים בו פשתן
2 בחול, אפר להו לשאוב בגלגל בשבת.
3 שנינו במשנה: ומקרא הקר ביום טוב.
4 הגמרא מפרשת מהו 'באר הקר' ומדוע הותר לשאוב ממנו בגלגל
5 ביום טוב. מבררת הגמרא: מאי פאר הקר – מה פשר השם 'באר
6 הקר'. משיבה הגמרא: אפר שמואל, בור שהקרו (קראו) עליה
7 דברים, כלומר שהביאו ראיות לדבריהם שיש להם כח לעקור
8 שבות מפני הדחק, והתירוה – ונותר בה ההיתר לדורות.
9 מקשה הגמרא: מיתבי – הקשו בני הישיבה קושיא על שמואל,
10 שנינו בברייתא, לא מכל הפורות הקרות התירו לשאוב בגלגל ביום
11 טוב, אלא מוז בלבד. ואי אמרת ש'באר הקר' נקראת כך משום
12 שהקרו דברים עליה להתירה, מאי זו בלבד – איך קוראים לשאר
13 בורות 'בור הקר', והלא לא הוקרו דברים אלא על זו בלבד, ומכיון
14 ששנינו במשנה שהתירו למלאות בגלגל מבאר הקר, פשוט
15 שכוונת המשנה שרק היא הותרה ולא שאר בארות, ומדוע
16 הוצרכה הברייתא לומר שלא כל הבורות הקרות התירו, ונדרחו
17 דברי שמואל.
18 מבאר הגמרא ביאר אחר: אלא אמר רב נחמן בר יצחק, 'באר
19 הקר' נקראת כך מפני שהיא פאר הנובעת מים חיים, ו'הקר' מלשון
20 'מקור', וכפי שנתאר בתוכחה לאנשי ירושלים (ירמיה ו ז), 'הקרו
21 ביר מימיה' – (כמקור מי הבאר) וגו' בן הקרה רעהה, כלומר, כמו
22 מי הבאר שנובעים תמיד בלי הפסק, כך רעת אנשי ירושלים
23 נובעת תמיד, שמוסיפים ומחדשים בה. והידשה הברייתא שאף
24 שיש בארות רבות הנובעות מים חיים, מכל מקום לא התירו
25 לשאוב מים בגלגל ביום טוב אלא רק ממעיין אחד מסוים.
26 הגמרא מביאה פרטים נוספים אודות היתר שאיבה מבאר הקר:
27 גופא – נבאר את דברי הברייתא שהובאה בסמוך, לא בכל הפורות
28 הקרות התירו, אלא בוז בלבד. ובשעלו בני הגולה מבבל לארץ
29 ישראל בזמן בית שני, חנו עליה (בסמוך לה) ביום טוב בעלותם
30 לרגל והוצרכו למים, ונביאים שפינתו שהם חגי זכריה ומלאכי,
31 התירו להן, ונשאר הדבר בהתירו שממלאין ממנו ביום טוב, אך לא
32 למדו מהיתר זה על שאר בורות. ולא נביאים שפינתו בלבד
33 התירו, אלא כך נהגו אף אבותיהם, ותפסו מנהג אבותם בדיהם.

משנה

34 משנה זו תמשיך לעסוק באיסורי שבות שהותרו במקדש, ותדון
35 אם מתי מותר להוציא בשבת שרץ מת שנמצא במקדש, מבלי
36 לחשוש לאיסור מוקצה בשבת. אגב כך תעסוק המשנה באופן בו
37 מוציאין את השרץ.
38 שמונה שרצים האמורים בתורה, יש להם לאחר מותם דין אב
39 הטומאה. אב הטומאה שנגע באדם או בכלים, באוכלים או
40 במשקים, מטמא אותם. ומה שנטמא על ידי השרצים נעשה
41 ראשון לטומאה ונקרא גם 'זלד הטומאה', ואינו מטמא אלא
42 אוכלים ומשקים. אמנם פשוטי כלי עץ (כלי עץ שאין להם בית
43 קיבול) אינם מקבלים טומאה כלל.
44 ישנם אבות הטומאה (כגון נבלת בהמה) המטמאים את האדם
45 הנושאם בטומאת משא, אולם שרץ מת אינו מטמא אלא במגע.
46 שרץ מת שנמצא במקדש, חובה על הכהנים להוציאו מיד ללא
47 שחות. אלא שביד אסור להוציאו, שעל ידי כן יטמא הכהן, וגורם
48 לכך שאדם טמא ימצא במקדש, ויש בזה איסור כרת. וישנם שני
49 אופנים האיך יוציאו הכהן: א. באבנטו של הכהן, וללא שחות.
50 והחסרון בדרך זו הוא שכלי קודש נטמא. ב. ימתין עד שימצא
51 פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה, ויוציאו על ידם, ובכך
52 ימנע טומאת כלי קודש, והחסרון בדרך זו שמשחה את הטומאה
53 במקדש.
54 המשנה מביאה מחלוקת באיזה דרך עדיף להוציא את השרץ
55 שנמצא במקדש: שרין מת שנמצא במקדש בשבת, הפך מוציא
56 ואינו חושש לאיסור מוקצה, שאין שבות במקדש, ומוציאו ב'המיינו